

Čís. 1859.

Zjištění a určení obsahu a smyslu proneseného výroku spadá výlučně do oboru působnosti nalézacího soudu (§§y 258, 288 čís. 3 tr. ř., otázky čistě skutkové).

Ochrana republiky (zákon ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n.).

Podněcování k změně ústavy republiky co do demokraticko-republikánské formy státu a nahrazení jí ústavou sovětů.

»Podněcováním« jsou nejen přímé výzvy, nýbrž i takové působení na cit a vůli, jímž nepřímě má býti vyvoláno rozhodnutí porušiti zákon v určitém směru.

V subjektivním směru se vyžaduje pachatelovo vědomí o významu a dosahu jeho slov.

(Rozh. ze dne 14. ledna 1925, Zm I 719/24.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku krajského soudu v Mostě ze dne 2. října 1924, jímž byl stěžovatel uznán vinným zločinem podle §u 15 čís. 3 zákona na ochranu republiky, mimo jiné z těchto

důvodů:

Největší část obsáhlých vývodů zmateční stížnosti je věnována otázce obsahu a výkladu závadného projevu obžalovaného. Stížnost namítá, že doslov řeči, jak jest uveden v rozsudku, je vytržen ze souvislosti, není podán správně co do smyslu a že doslov a smysl projevu utrpěl též přeložením do řeči české a pak zase do německé. Úsilí stížnosti soustřeďuje se ve snaze dokázati, že obžalovaný při své řeči neměl úmyslu podněcovati k násilné změně ústavy republiky, pokud jde o demokraticko-republikánskou formu státu, nýbrž že mu tanulo na mysli, by změna ústavy přivoděna byla cestou evoluční, příznivým výsledkem voleb, z nichž by vyšla jako vítěz koalice dělnictva se sedláky. Aby se toho docílilo, pronesl prý ku shromážděnému dělnictvu výzvu, by svou organizaci zdokonalilo a zocelilo a šlo disciplinováno k volebnímu osudí, poněvadž jen tak lze dosáhnouti úspěchu jako na př. na Podkarpatské Rusi. Chtějíc dokázati správnost tohoto svého výkladu srovnává stížnost jednotlivé části obhajoby obžalovaného s příslušnými statěmi záznamů okresního komisaře Dra. M-e, hodnotí obě samostatně a dochází k závěrům obžalovanému příznivým a kryjícím se s jeho obranou. Tento postup nelze však uznati správným. Zrušovací soud trvá důsledně na stanovisku, že zjištění obsahu a smyslu proneseného výroku spadá výlučně do oboru působnosti soudu nalézacího (§ 258 tr. ř.). Neboť otázky, co bylo skutečným obsahem projevu, jak projevu tomu jest rozuměti, co jím chtěl mluvčí vyjádřiti a zda pravý smysl byl seznatelným také pro osoby třetí, jsou otázkami čistě skutkovými, o nichž rozhoduje soud nikoli na základě činnosti právnicky posuzující, nýbrž cestou činnosti skutkově uvažující a zjišťující. Skutkový podklad trestného činu zjistiti jest dle zásad v §§ech 258 a 288 čís. 3 tr. ř. vyslovených vyhrazeno pouze soudu nalézacímu, jenž při tom postupuje dle

svého volného přesvědčení. Dále budiž zdůrazněno, že dle ustanovení § 258 tr. ř. soud, tvoře si skutkové přesvědčení a zjišťuje rozhodné okolnosti skutkové, není odkázán jen na obsah spisů, svědeckých protokolů neb výpovědí bezprostředně před soudem učiněných, nýbrž má právo a povinnost, zhodnotiti a uvážiti veškerý po ruce jsoucí průvodní materiál v jeho celistvosti a vnitřní spojitosti a činiti si na podkladě tom úsudky a závěry o skutečnostech. Závěry tyto jsou rovněž zjištěními skutkovými, nelze je však jakožto výron volného hodnocení průvodů a výsledek logického uvažování porovnávatí formelně s jednotlivými průvody závěrům těm za podklad sloužícími. Závěry takové nejsou vyloučeny z odporu, podléhají mu, leč jen za předpokladu, že stížnost je s to dokázati, že závěr je stížen některou z vad v čís. 5 Šu 281 tr. ř. výlučně vypočtených.

Dle zjištění rozsudku zdůraznil obžalovaný v závadné části své řeči, že vláda musí býti vládou dělnickou. koalici z kladiva a srpů (známý to komunistický odznak), dále vytknul, že říšský kongres, složený z okresních a krajských výborů, představuje nejvyšší moc a že kongres tento dá v rozhodném okamžiku znamení, by se stalo to, co dělnictvo chce, totiž zřízení vlády dělníků. Tento formelně bezvadně zjištěný obsah a smysl řeči obžalovaného tvoří, hledíc k hořejším úvahám, skutkový podklad, jež teprve jest přípustno porovnávatí se zákonem, totiž s ustanovením Šu 15 čís. 3 zák. na ochr. rep., jehož skutkovou podstatu shledal nalézací soud za ztělesněnu proto, že obžalovaný oním obsahem své řeči podněcoval k násilné změně ústavy republiky co do demokraticko-republikánské formy státu, tudíž ke zločinu podle čís. 1 Šu 1 zák. na ochr. rep. Pokud se stížnost od oné skutkové základny odchyluje a snaží se budovati na obsahu a smyslu řeči jí samou svémocně ustrojeném, nelze k vývodům jejím míti vůbec zření a bude proto odpovězeno jen na námitky rázu skutečně právního.

V prvé řadě přichází v úvahu námitka proti předpokladu soudu, že jde o podněcování k n á s i l n ě změně ústavy. Stížnost jest bezdůvodna. Soud zjišťuje sice, že obžalovaný výrazu »násilí« nepoužil. Leč to nevadí, jakmile je nepochybné, že změnu, obžalovaným zamýšlenou, nebylo lze provéstí bez násilí. Nalézací soud stojí totiž po skutkové stránce na stanovisku a vychází to též zřejmě z obsahu závadného projevu, že dle úmyslu obžalovaného má býti změna ústavy přivoděna nikoli úspěšnými volebními výsledky strany komunistické, tudíž na podkladě platného stavu právního, nýbrž cestou a prostředky n e l e g á l n í m i. A tu dlužno přisvědčiti soudu, že taková změna je bez násilí nemožna, poněvadž odstranění dosavadního řádu státního a právního a nastolení vlády jen jediné třídy společenské, vlastně jen vlády příslušníků politického směru, obžalovaným vyznávaného, nebylo by, pokud tito jsou, jak to nalézací soud zřejmě předpokládá, v menšině, proveditelným bez násilného odporu proti státní moci a autoritě a bez zápasu s ostatními vrstvami obyvatelstva, představující většinu národa. Nezvratným důkazem toho, že žalovaný měl na mysli změnu násilnou, je ostatně, že dle záznamů vláního komisaře Dra. M-e předseda tehdejší schůze řeč obžalovaného tak pojímal, vyzvav posluchačstvo, aby si slova obžalovaného vzalo k srdci a zdůrazniv, že dělnictvo musí si uvědomiti svoji moc a pak že v Evropě vstoupí jako druhý článek

v revolučním řetězu po sovětském Rusku. Slova obžalovaného byla proto posluchači chápána tak, jak jím byla myšlena, a jak to nalézací soud též zjistil. Je pak nepopíratelným faktem, že podstata sovětové republiky záleží v diktatuře menšiny nad většinou, tedy v principu, příčícím se demokratickému principu čs. republiky, v níž platí zásada většiny, a je proto zjevné, že zřízení dělnické vlády, jak ji mínil obžalovaný, nemohlo by uskutečněno býti cestou platné ústavy státu Československého, tedy cestou zákonnou, nenásilnou, evoluční, nýbrž po vzoru ruském jen cestou násilnou, revoluční. Obžalovaný naznačil též směr a způsob, jak může býti nejspolehlivěji moc dělnictvem uchválena, vytknuv zejména, že říšský kongres, utvořený z okresních a krajských výborů, dá v r o z h o d n é m o k a m ž i k u, to jest, kdy uzná příležitost k násilnému převzetí státní moci vhodnou, znamená, aby se stalo, co dělnictvo chce, totiž utvoření vlády dělníků. Není pochybnosti, že, kdyby bylo skutečně postupováno dle návodu a záměru obžalovaného, šlo by o pokus, změnití násilím ústavu republiky co do demokraticko-republikánské formy státu, tudíž o zločin podle Šu 1, odstavec první zákona na ochr. republiky.

K tomuto zločinu obžalovaný závadnou řečí podněcoval, to jest působil na vůli a cit posluchačů v tom směru, by v nich vyvolal rozhodnutí, násilným odporem odstraniti dosavadní formu vládní a nahraditi ji vládní formou, obžalovaným doporučovanou, která dle jeho mínění jediné jest způsobitou splniti a uskutečniti přání dělníků. Namítá-li stížnost, že n e p ř í m é podněcování ku zločinu, o němž soud mluví, je pojmově vyloučeno, jest na omylu. Rozumíť zákon pod podněcováním nejen přímé výzvy, nýbrž i takové působení na cit a vůli, kterým nepřímo vyvoláno býti má rozhodnutí, porušiti zákon v určitém směru. Dle toho je podněcováním nejen, když vinník vybízí přímo, otevřeně a výslovně k boji a násilí, nýbrž i tehdy, když vytýkáním nedostatků a vad platné formy vládní a vyzdvihováním předností a výhod vládní formy jiné, tedy oklikou a zahaleně vyvolati hledí zášť a nenávisť proti dosavadnímu útvaru vládnímu jakožto prý zdroji sociální nespravedlnosti a nerovnosti a tím rozhodnutí k násilnému odstranění této příčiny zla a útisku.

Po subjektivní stránce stačí ke skutkové podstatě zločinu podle čis.3 Šu 15 zák. na ochranu republiky, že vinník jest si vědom významu a dosahu svých slov, totiž že vybízí ať přímo nebo nepřímo druhé k porušení právních statků zákonem chráněných, zde tedy k násilné změně platné formy vládní. Toto vědomí nalézací soud u obžalovaného výslovně zjišťuje a po zákonu (§ 270 čis. 5 tr. ř.) odůvodňuje. Neshledává-li stížnost odůvodnění to přesvědčivým a dostatečným, nedoličuje tím po zákonu žádného z důvodů zmatečnosti v Šu 281 tr. ř. a zejména v čis. 5 výlučně uvedených; jestliť nedostatek důvodů tu jen tehdy, když nejsou uvedeny buď důvody žádné nebo takové, které před zákony logického myšlení nemohou obstáti. Ani tohoto ani onoho předpokladu zde není i dlužno odmítnouti její námitku, že soud vzal u obžalovaného zlý úmysl za daný proto, že jest příslušníkem strany komunistické. To není v rozsudku nikde a nijak řečeno, a není také zákon na ochranu republiky namířen proti žádné politické straně a proti nikomu, kdo smýšlí s republikou dobře a komu záleží na jejím zabezpečení a trvání, zaruču-

jičím vyrovnání protiv hospodářských a sociálních. Obžalovaný byl uznán vinným proto, že svým jednáním projevil snahu, podnítiti druhé k násilnému útoku proti platné demokraticko-republikánské formě státní, tudíž pro čin dle zákona trestný. Výrok odsuzující obžalovaného pro zločin podle Šu 15 čís. 3 zák. na ochranu republiky odpovídá proto stavu věci a zákonu a nemůže v důsledku toho přicházeti v úvahu pouze mírnější trestný čin podle Šu 14 čís. 1 neb podle Šu 15 čís. 2 téhož zákona. Není tu proto podkladu pro dovolávání se důvodu zmatečnosti čís. 10 Šu 281 tr. ř.

Čís. 1860

Závěry skutkového rázu nelze srovnávati s obsahem jednotlivých částí spisových a na tomto podkladě doličovati zmatek rozporu se spisy podle Šu 281 čís. 5 tr. ř.

Ochrana republiky (zákon ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n.).

»Hanobiti« republiku (§ 14 čís. 5 zákona) znamená vědomě snižovati její vážnost. Spadá sem i vědomě nepravdivé líčení poměrů ve státě (na př. tvrzení, že stát odnímá soukromý majetek a vymáhá nemírné dávky na Hlučínsku).

(Rozh. ze dne 14. ledna 1925, Zm II 392/24.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku zemského soudu v Opavě ze dne 19. května 1924, pokud jím byl stěžovatel uznán vinným přečinem rušení obecného míru podle Šu 14 čís. 5 zákona ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n.

Důvody:

Zmateční stížnost uplatňuje důvody zmatečnosti čís. 5 a 9 a) Šu 281 tr. ř. Ve směru formálním (čísl. 5 Šu 281 tr. ř.) vytýká, že rozsudek odporuje spisům, zjišťuje na základě svědecké výpovědi Dra. G-y a připsu splnomocněného komisaře pro Ratibořsko, že při jednání před rozhraničovací komisí nebylo řeči o tom, že obžalovaný má odstoupiti na státní hranici bez náhrady pruh půdy 1 metr široký, nýbrž že dostal od komise patrně jen dobrou radu ve smyslu ustanovení článku II § 1 odstavec druhý zákona z 20. června 1921, čís. 245 sb. z. a n., (podle něhož najemníci pohraničních pozemků jsou povinni trpěti obchůzku státní hranice legitimovanými úředními osobami bez nároku na náhradu, kdežto ze svědecké výpovědi Dra. Jaroslava G-y prý vychází na jevo, že obžalovanému jako ostatním rolníkům bylo sděleno, že nesmí obdělávati svých pozemků v šířce 1 m od hranice a nikoliv, že jim snad bylo pouze doporučeno nebo dána dobrá rada, by tento pruh podél hranice nechali ležeti ladem. Mezi výrokem rozsudku a seznáním svědka je prý závažný rozpor, poněvadž podle náhledu stěžovatelova to, co bylo obžalovanému skutečně sděleno, je v praktických účincích totéž, co sdělil dále v závadném výroku, totiž, že mu český